

JAK

Jord Arbejde Kapital

Bladet

JAKs RØDDER

Af Sune Vadsholt Lyster

SIDE 4

SILVIO GESELL OG KAMPEN IMOD RENTEN

Af Tine Revsgaard Nielsen SIDE 10

JAK *Bladet*

Medlemsblad for JAK Danmark

Det er JAK Danmarks formål gennem oplysning at rejse en bevægelse for gennemførelse af folkets menneskelige og økonomiske frigørelse – samt arbejde for oprettelse af praktiske funktioner til gennemførelse af dette formål.

Landsforeningens adresse er:

Herningvej 37, 8600 Silkeborg
Tlf. 24 98 86 81
www.jakdanmark.dk
E-mail: landsforeningen@jak.dk
Kontortid:
Mandag, tirsdag og onsdag kl. 10.00 – 13.00
Torsdag kl. 14.00 – 17.30

Ansvarshavende redaktør:

Lis Poulsen

Redaktionsudvalg:

Lis Poulsen. Tlf. 24 98 86 81
E-mail: jak-bladet@jak.dk
Poul Busk Sørensen. Tlf. 61 72 82 30
E-mail: pbusks@mail.dk
Uffe Madsen. Tlf. 40 36 31 75
E-mail: UffeMadsen@mail.tele.dk
Jakob Mikkelsen. Tlf. 20 20 70 50
E-mail: Jakob.Mikkelsen@mail.dk
Niels Erik Bach Boesen. Tlf. 20 23 63 47
E-mail: neb@bachboesen.dk
Martha Petersen. Tlf. 86 81 16 11
E-mail: mmp@folkesparekassen.dk

Henvendelse til Landsforeningens ledelse:

Jakob Mikkelsen, formand
Spættevej 10, 6851 Janderup
Tlf. 20 20 70 50
E-mail: Jakob.Mikkelsen@mail.dk

Lis Poulsen, næstformand
Husumvej 5, 8600 Silkeborg
Tlf. 40 15 10 39
E-mail: carkurt@post10.tele.dk

Chresten Heesgård Ibsen,
Hvedebjergvej 92, 8220 Brabrand
Tlf. 31 65 01 89
E-mail: Chib@chib.dk

Lone Klit Malm,
Valmuevej 4, 8382 Hinnerup
Tlf. 20 58 50 24
E-mail: klitmalm@yahoo.dk

Udpeget af pengeinstitutterne:
Kurt Poulsen, Folkesparekassen
Bo Nielsen, JAK Andelskassen Østervraa

I N D H O L D

- 3 Et sundt og bæredygtigt økonomisk system
– det kan kun gå for langsomt!
Jakob Mikkelsen
- 4 JAKs rødder
Sune Vadsholt Lyster
- 10 Silvio Gesell og kampen imod renten
Tune Revsgaard Nielsen
- 12 Studerende fra Aarhus vil ændre på,
hvordan økonomer uddannes fra universitetet
Chresten Heesgaard Ibsen
- 14 Ben Dyson fra Positive Money talte om
full reserve banking i København
Chresten Heesgaard Ibsen
- 15 Ungdommen og pengejagten
Chresten Heesgaard Ibsen
- 16 JAK Fonden
Uffe Madsen
- 18 Om udkantsproblemer, menneske- og pengestrømme
Jakob Mikkelsen
- 19 Kan Guernsey-miraklet lære os noget?
Henry Nielsen
- 20 Hvornår brister den næste boble?
Uffe Madsen
- 21 Garantinformation Folkesparekassen

Foto på forsiden:
Efterårets gulerødder –
JAKs rødder

Nr. 1 udkommer primo januar 2015
Deadline 15. november 2014

Eftertryk velkommen
ved kildeangivelse.
Indholdet i de enkelte artikler
udtrykker ikke nødvendigvis
Landsforeningen JAKs holdning.
Henvendelse ang. medlemskab,
abonnement, artikler og annoncer:

JAK Bladet
Redaktør
Lis Poulsen, Husumvej 5,
8600 Silkeborg
Tlf. 24 98 86 81
E-mail: jak-bladet@jak.dk

ET SUNDT OG BÆREDYGTIGT ØKONOMISK SYSTEM – DET KAN KUN GÅ FOR LANGSOMT!

Af Jakob Mikkelsen, formand for JAK Danmark

Det er ikke længere kun JAK Danmark, der ønsker et nyt økonomisk system. Den 15. september havde Danmarks første professor i økologisk økonomi, Inge Røpke, sammen med Gode Penge inviteret til komsammen på Ålborg Universitets afdeling i København. Hovedattraktionen på mødet var Ben Dyson fra Positive Money. Mødet er omtalt andetsteds her i bladet. Ben Dyson kom med sit oplæg, hvorefter et inviteret panel fik mulighed for at kritisere forslaget, og det fik en overraskende pæn behandling. Men konklusionen var dog, at der ikke er så stort et behov for ændringer, og at det nu nok går alligevel. Det var i hvert fald ikke bankernes skyld, og deres pengeskabelse var i øvrigt ikke et problem.

Der er dog sket meget på den front i den seneste tid. Først er både amerikanske og britiske journalister begyndt at bakke op om kravet om en anderledes indretning af det økonomiske system – og så kommer Danske Bank med en "indrømmelse" til Occupy Wall-streets danske frontløbere, hvorefter banken i en artikel redegør for pengeskabelsen. Senest har Danmarks Nationalbank følt et behov for at forklare, hvad penge er, i en artikel i kvartalsregnskabet. Der er således røre omkring emnet, og vi kan vel med rimelighed forvente, at flere begynder at interessere sig seriøst for emnet.

Et af temaerne på mødet i København var forholdet mellem store og små banker, hvor holdningen var, at de små banker ville få svært ved at tiltrække indskud i konkurren-

cen med de store. Det er rigtig ærgerligt, at JAK ikke var i panelet og kunne redegøre for vore tanker om en samfundsbank og vores ideer om pengeskabelsen. Jeg vil mene, at vi har gode bud på løsninger af dette problem.

En interessant detalje, der kom frem på mødet, var, at Danske Bank er den 2. største bank set i forhold til den nationale økonomi. Her er vi ved én af kerneproblematikkerne i bankvæsenet, som det er nu. Man hylder godt nok den frie konkurrence, men bruger den til monopoldannelse – eller noget der ligner, hvorefter man er blevet så stor, at man er "too big to fail". Det problem løser Positive Money ikke. JAKs holdning til bankers størrelse i en fremtidig økonomi er, at ingen bank må blive større, end at man kan lade den gå ned, hvis dens investeringer viser sig at være for risikable. Indskyderne vil til gengæld for renteaftakstet have den dermed følgende risiko at leve med. Mængden af tilgængelige penge løser vi ved at etablere Samfundsbanken. Det giver efter vor opfattelse ingen mening, at en bank kan blive så stor, at den kan true et lands samlede økonomi, som vi så det med Danske Bank ved begyndelsen af Finanskrisen i 2008. Det er jo stadig et spørgsmål, der kan diskuteres, om det virkelig er "too big to fail" - eller om det ikke rettere er "too big to save"?

Og så til sidst: renter blev stort set ikke nævnt på mødet. Jo, der er stadig behov for JAK!

FØLG JAK DANMARK PÅ:

Facebook: [jakdanmark](https://www.facebook.com/jakdanmark)

Twitter: [@jakdanmark](https://twitter.com/jakdanmark)

web: www.jakdanmark.dk JAKs nyhedsbrev

JAKs RØDDER

Af Sune Vadsholt Lyster, cand. merc.

JAK Bladet har flere gange beskrevet foreningen JAK fra stiftelsen i 1931 og frem til i dag. Men hvad gik forud og skabte JAKs værdier? Det vil jeg gerne svare på med denne artikel over mit oplæg på JAKs seneste årsmøde.

Feudalsamfundet

År 500 e.Kr. styres Europa af krigsherrer, der med våben gør jord, arbejdskraft, bygninger og anden kapital til deres ejendom. Med paven velsignelse tilegner dygtige krigsherrer sig titler som fyrster, konger og kejsere. Velsignelsen betaler de for ved at forære den katolske kirke jord og indkræve tiende. Til gengæld opnår de kirkens hjælp til visse anliggender. Eksempelvis erobrer Valdemar den Store og biskop Absalon i 1169 Arkona til Danmark og tiende-distriktet Roskilde Stift. Valdemar Sejr og ærkebiskop Anders Sunesen erobrer Estland og etablerer Reval Stift under Lund i 1219.

Konger, der opnår ejerskab over mere jord, end de selv kan administrere, overdrager brugsretten af jorden til trofaste krigere og kalder dem lensmænd. Til gengæld står lensmændene i kongens krigstjeneste, fungerer som lokal myndighed og opkræver beskyttelsespenge fra bønderne til kongens og kirkens skatkamre.

Med årene udvandes skellet mellem lensmænds brugsret og ejendomsret over jord. Fx pantsættes Danmark stort set omkring år 1300. Ved reformationen i 1536 mister paven sin jord i Danmark til "kongen af Guds nåde", som igen opnår jordmajoriteten. I 1688 - efter Svenskekrigene - udgør krongodset 35 procent af rigets jord, mens adelens udgør 63 procent. Således ejer konge og adelige 98 procent af jorden i kraft af blodet på deres forfædres hænder. Tilbage er 2 procent af jorden til de resterende 99,94 procent af befolkningen.

Jordens fordeling i Danmark i 1688

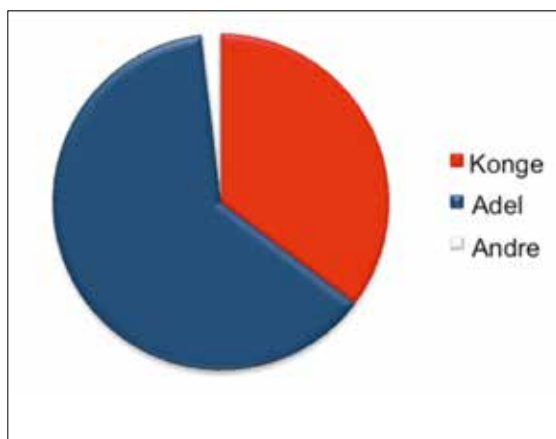

Foto fra årsmødet

Adam Smith – oplysningstid og fremskridt

I oplysningstiden sætter naturvidenskab og filosofi spørgsmålstegn ved autoriteten hos kongen, adelen og kirken. Jord får en alvorlig konkurrent i form af kapital fra handel. Og borgerskabet kræver friere økonomiske og politiske forhold.

I 1776 udgiver skotten Adam Smith (1723-1790) sit værk "Nationernes Velstand". Værket beskriver, at menneskelig frigørelse fra feudalstatens jordmonopol og økonomisk frigørelse fra merkantil protektionisme skaber vækst og velstand. Eksempelvis er fri arbejdskraft mere opfindsom og tilbøjelig til at søge hen, hvor den skaber størst værdi. Det øger nationens samlede produktion og udjævner forskellene på tværs af produkter mellem fremstillingspris og salgspris.

Smith ser fremstillingsprisen som summen af jord, arbejde og kapital. Jord dækker over prisen på leje af jordarealer. Arbejde repræsenterer lønnen til den, der udfører arbejdet. Kapital er forbrug af menneskeskabte ting såsom afgrøder, bygninger, skibe og maskiner. Lægges kapitalrenten (altså profitten) til, får man salgsprisen.

Smith analyserer jord, arbejde og kapitalers forskellige egenskaber. For eksempel hæmmer told kapitalbevægelser, og skat på løn dæmper lysten til at arbejde. Mens mængden af jord stort set er den samme, uanset om jorden beskattes. Skal man øge nationens samlede produktion og velstand, er det derfor bedre at beskatte jord end arbejde og kapital.

Adam Smith (1723-1790)

Thomas Robert Malthus – befolkning og fattigdom

I kølvandet på Adam Smith og andre liberale filosoffer følger industrialiseringen. Men trods voksende velstand forbliver fattigdom og sult et problem. Thomas Robert Malthus (1766-1834) forklarer det med, at befolkningen vokser hurtigere end mængden af fødevarer. Når mennesket ikke kan ernære sig selv og sit afkom, må befolkningens størrelse

nødvendigtvis reguleres af uhyrligheder som hunger, sygdom og krig. Malthus foreslår følgelig "prævention" såsom sene ægteskaber og seksuel afholdenhed uden for ægteskab som veje til at begrænse fattigdommens omfang.

Karl Marx – fordeling og fattigdom

Et eksempel på Malthus' fattigdomsteori er Karl Marx. Blot tre af Marx' syv børn overlever en barndom med fattigdom og underernæring, mens Marx lægger sig ud med myndigheder og kapital i Tyskland, Belgien og Paris og lever den sidste halvdel af sit liv i eksil i det liberale England.

Ikke desto mindre benægter Marx kategorisk Malthus' teori med at konstatere, at der er ressourcer nok til alle, hvis blot kapitalen lønner arbejderen med arbejdets værdi. En omfordeling til gavn for arbejdet er således nødvendig. Omfordelingen opnås gennem arbejderklassens erobring af den private kapital, gennem fratagelse af menneskets ret til at eje produktionsmidler og gennem solidaritet mellem arbejdere om løn og arbejdsforhold.

Henry George – fremskridt og fattigdom

Amerikaneren Henry George (1839-1897) erfarer i sit værk "Fremskridt og Fattigdom" i 1879, at inderne betaler 1200 procent i skat på salt til England, og at England fører fødevarer ud af områder med hungersnød til sine skatkamre. "Den virkelige årsag til nød har været og er fremdeles menneskenes havesyge, ikke naturens karrighed", konkluderer George på linje med Marx, idet han afviser Malthus' teori.

George fortsætter ligesom Marx med, "hvor fuldstændig absurd grundlaget er, hvormed vi højtideligt overdrager retten til besiddelse af jord fra Per til Povl. I Californien er jorden købt af regeringen i Mexico, som tog jorden fra den spanske konge, der igen havde fået den af paven, da denne med et penestrøg fordelte lande, som endnu ikke var opdagede, mellem spanierne og portugiserne. I England stammer ejerskabet fra de normanniske erobrere og så fremdeles. Intet sted er ejerskab på jord skabt med en ret, som forpligter, men med magt. Beslutter folket at annullere disse ejerskabs-dokumenter, kan der ikke i retfærdighedens navn gøres nogen indvending derimod".

George angriber Smiths frie konkurrence for at skabe monopolistiske konglomerater i stedet for lave priser i fri konkurrence. Og han angriber fremskridt for at skabe fattigdom, idet fattige i det højt udviklede New York har det væsentlig ringere end fattige i det lavere udviklede Californien, og tidligere negerslaver stadig ikke har en chance for at komme i nærheden af at købe den dyre jord.

George anerkender også marxistisk solidaritet mellem arbejdere som et middel imod fattigdom.

Men her hører lighederne op. For at fratage individet retten til at eje menneskeskabt kapital er

ifølge George at fratage det guleroden til personligt initiativ og incitamentet til at arbejde og skabe vækst og velstand. Derfor skal fattigdom bekæmpes med fredelige midler inden for en liberal markedsøkonomi.

George bemærker, at når befolkningen vokser, tiltager jordens knaphed og pris. Jordens pris stiger også, når byer vokser, jernbaner bygges, mineraler opdages, ny teknologi øger udbyttet fra jorden osv. Det beriger jordejerne, uden at de behøver at arbejde for det. Til gengæld skal nye jordkøbere til stadighed arbejde mere for at rejse kapital til at købe det samme stykke jord. Og så beskattes arbejde, mens jorden går fri af skat.

George udvider Smiths forståelse af jord til at omfatte alt det naturgivne (jord, vand, kul, salt, luft, hav osv.), idet han gentager Smiths anbefaling: Lad jord beskattes frem for arbejde. Det kræver en teknisk skatteændring, ikke en revolution. Det belønner arbejderne. Det fjerner incitamentet til samfundsskadelig spekulation i jord. Og det sænker salgsprisen på jord, så det kræver mindre kapital at byde på den, og jorden vil blive mere tilbøjelig til at "bevæge sig hen" til den ejer, hvor den skaber mest værdi.

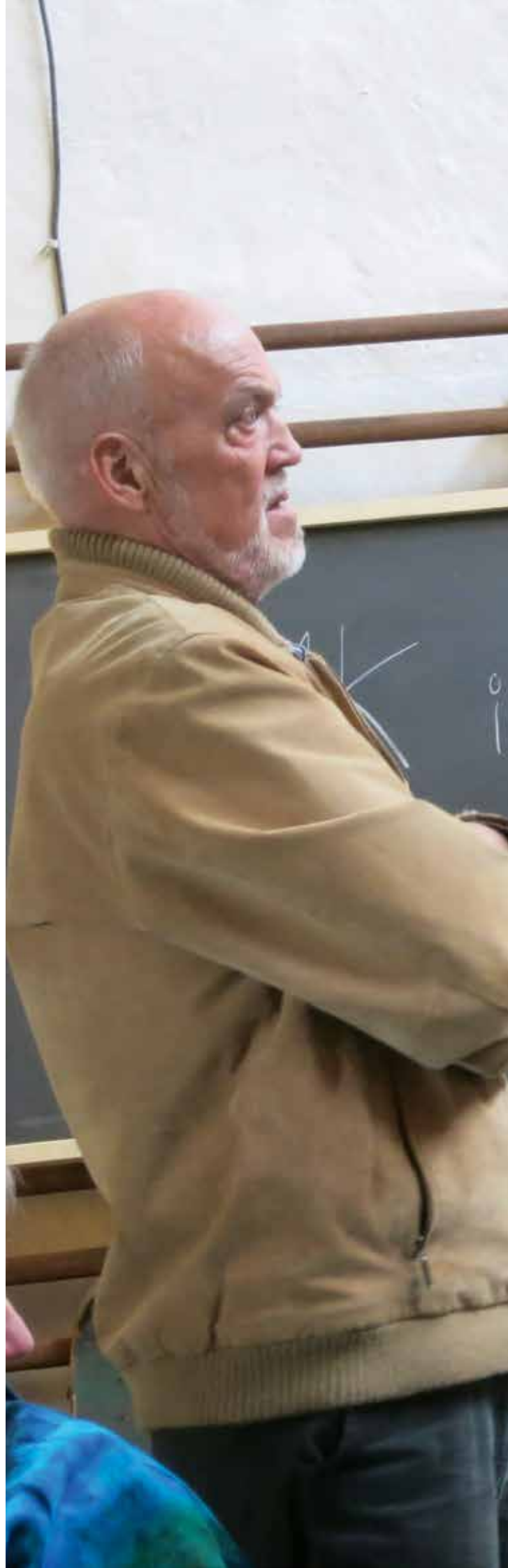
George foreslår videre, at samfundets øvrige institutioner skal belønne arbejde frem for jord og kapital. For eksempel bør staten overtage pengetrykningen fra centralbanken, stille sikkerhed for pengene i jord og lade centralbankens overskud tilgå samfundet.

Henry George (1839-1897)

Kritik

Kritikere af George nævner, at fattigdom har flere årsager end jordejeres fremskridt, at vurderingsbaserede skatter er svære at styre i praksis, at skat

”

“George udvider Smiths forståelse af jord til at omfatte alt det naturgivne (jord, vand, kul, salt, luft, hav osv.), idet han gentager Smiths anbefaling: Lad jord beskattes frem for arbejde”.

på jords værdistigning påfører jordejere en væsentlig risiko, og at jordskatter blot er ét blandt mange midler til kapitalforøgelse på bekostning af andres arbejde.

En opponent til George anbefaler, at jordejerne skal være gavmilde, og at de fattige bør være taknemmelige for jordejernes generøsitet. Denne opponent er naturligvis paven, Leo XIII. Han reagerer på georgismens hurtige globale udbredelse ved at indføre en ny type ellers uset verdslig rundskrivelse til alle katolske biskopper: “Rerum Novarum - Kapitalens og arbejdets rettigheder og pligter”.

George besvarer pavens kritik i et åbent brev, “The Conditions of Labor”, med inspiration fra den franske oplysnings-filosof Jean-Jacques Rousseau (1712-1778). Her følger et sammenkog:

Gud har givet hvert menneske ret til at eje sig selv og dermed også sine egne frembringelser. Men Gud har kun givet mennesket brugsret – ikke ejendomsret – over sit skaberværk:

En fisker opnår en eksklusiv ret til fisken, han fanger. Den ret kan han videregive ved salg eller gave. Men fiskeren kan ikke opnå ret over havet til at sælge det, videregive det eller forbyde andre at bruge det.

Den, der opstiller en vindmølle, opnår retten til vindmøllen og det, vinden gør den i stand til at producere. Men han opnår ikke ret over vinden til at sælge den eller forbyde andre at bruge den.

Den, der dyrker korn, erhverver sig retten til det korn, hans arbejde frembringer. Men han opnår ikke ejendomsretten til solen, der modnede kornet, og heller ikke jorden, det voksede i.

Sol, vand, luft og jord er for altid gaver fra Gud til alle menneskehedens generationer. Disse gaver kan alle bruge, og disse gaver kan intet menneske have monopol på. Et menneske, der skal betale et andet menneske for at bruge solen, vandet, luften eller jorden, er berøvet, hvad Gud skabte til os alle.

At anerkende denne sammenhæng er en inderlig glæde. For den viser, at Gud er retfærdig og kærlig.

Georgismen i Danmark

Sidst i 1800-tallet turnerer Norges kommende stortingsformand Viggo Ullmann på Danmarks højskoler med foredrag om George, mens kommende professor Jakob Emanuel Lange udbreder georgismen til Danmark gennem Højskolebladet. Andelsbevægelsen tager også godt imod Georges tanker.

I 1902 stiftes Henry George Foreningen for “folkets økonomiske frigørelse ad den af Henry George anviste vej: Gennemførelse af fuld grundskyld og frihandel og afskaffelse af alle skatter på arbejds-skabte indtægter og værdier”.

Retsforbundet etableres som tværpolitisk forening i 1919 og som politisk georgistisk parti i 1926

for "økonomisk frigørelse" ved "ad fredelig vej at søge magtstaten omdannet til en retsstat, hvis opgave alene vil være at sikre borgernes personlige frihed, ret til fuldt udbytte af eget arbejde, til lige andel i landets grundværdier og til deltagelse i styret af de fælles anliggender".

JAK

I 1920'erne udhuler Tysklands flittige seddelpresse tilliden til penge og skaber hyperinflation. Wall Street krakker i 1929, fordi samfundet har lavet for mange kvasi-penge – dvs. gældsbeviser på ejendomme, biler, fabrikker mv. I Danmark fjernes muligheden for at bytte penge om til guld i 1931 med kapitalflugt til følge. Nationalbanken polstrer sig med en høj rente, mens landbruget er i krise og fattes billige lån, og Stauning-regeringen dæmper op for kapitalflugten ved at indføre handelshindringer mod udlandet.

Kristian Engelbrecht Kristiansen (1882-1965), tidligere højskoleelev fra Askov og venstremand, tror på Georges idé om at udstede penge med sikkerhed i jord, og at fortjenesten herfra skal komme det arbejdende samfund til gode. Og så har han en formidabel evne til at samle folk bag sig og sætte handling bag sine ord. Disse egenskaber bruger han som medstifter, formand, idémager og primus motor i foreningen Jord, Arbejde, Kapital (JAK).

Kristian Engelbrecht Kristiansen (1882-1965)

Eksempel på "andel"

I 1931 indfører JAK valutaen "andele" med rentefrie indlån, med en udlånsrente langt under Nationalbankens og med sikkerhed i en jysk jordlod. Andelen får medvind i andels- og landbrugskredse og udgør hurtigt en seriøs konkurrent til Nationalbankens kroner. Derfor forbyder Folketinget ved særlov JAK at udstede andele i 1933.

I resten af 1930'erne stifter JAK en række virksomheder med mål om rentefri opsparing og rentefrie udlån. Men Folketinget vedtager i 1934 "JAK loven", der kræver, at spare- og udlånsvirksomheder skal udbetale renter på indskud. JAK erkender, at det er umuligt at kæmpe imod staten. JAKs virksomheder nedlægges, og JAK søger i stedet "frigørelse fra rente og spekulation ved at oplyse om det rentefrie samfund og opbygge praktiske funktioner til fremme af formålet".

De næste årtier gør JAK sig erfaringer med at drive konsortiet JAK Banken. Men da ikke alle filialer klarer sig lige godt, opsluges konsortiet af Bikuben i 1972.

JAKs lokale pionerer åbner 55 nye, juridisk selvstændige fælleskasser i 1974-1983. I 1980-1984 medvirker JAK til at omsætte et EU-direktiv til dansk lovgivning, så pengeinstitutterne ikke bindes af de gamle sognegrænser. Derefter slår en række af fælleskasserne sig sammen, mens andre lukker. 55 JAK fælleskasser bliver til 17 JAK andelskasser.

SILVIO GESELL OG KAMPEN IMOD RENTEN

Af Tune Revsgaard Nielsen

Silvio Gesell (1862-1930), tysk købmand og selvlært økonom, var forkæmper for et økonomisk system, der søgte at udstøde kapitalismen uden at give køb på fordelene ved et frit marked og den private ejendomsret til produktionsmidlerne.

I starten af 90'erne oplevede Gesells økonomiske idéer en renæssance med udgivelsen af henholdsvis Helmut Creutz' *Das Geld-Syndrom* og Margrit Kennedys *Geld ohne Zinsen und Inflation*.

Baggrund

Silvio Gesell anerkendte, hvad han så som menneskets egoistiske natur, men i stedet for at bekæmpe den søgte han at bygge en "naturlig økonomisk orden" omkring den, som kunne sikre et konstruktivt og spekulationsfrit samspil mellem mennesker i en ordnet stat, der ifølge Gesell var fri for både fattigdommens og rigdommens åg.

Teoriene i hans hovedværk, *Natürliche Wirtschaftsordnung*, som udkom for første gang i 1916, og

som løbende blev udvidet, var gennemarbejdede og stemte godt overens med John Maynard Keynes', der i hans, nok vigtigste værk, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, fra 1936, tildelte hele fem sider til hans arbejde. Gesells antimarxistiske form for socialisme vandt anerkendelse hos Keynes, som skrev, at vi i fremtiden ville lære mere fra ånden i Gesells arbejde end af den i Karl Marxs.

Silvio Gesell blev født i Tyskland, men idéerne, der skulle forme hans økonomiske tænkning, stammede fra hans karriere som købmand i Argentina. Her var han vidne til et argentinsk opsving fra 1885 til 1890, som blev efterfulgt af en voldsom økonomisk krise. I hans funktion som købmand var Gesells liv direkte påvirket af denne økonomiske krise, og han opbyggede i perioden et stort kendskab og en skarp indignation over for interesser beskæftiget inden for spekulation med finanser. Den økonomiske krise i Argentina var præget af først voldsom inflation og dernæst voldsom deflation grundet indførslen af en guldstandard, som fastlåste pengemængden i en økonomi, der havde brug for tilførslen af store mængder kapital for at sikre stabilitet.

Proudhonistisk socialisme

Silvio Gesell så sig selv som socialist, men ikke en marxistisk en af slagsen, rettere en proudhoni-stisk. Han så ingen grund til at lade kapitalismens undertrykkende natur udskifte med en statslig en af slagsen.

Ifølge Gesell fandt udbytningen af menneskeligt arbejde ikke sted grundet den private ejendomsret til produktionsmidlerne, som det gjorde ifølge Marx, men nærmere grundet en fordelingsmæssig strukturel defekt i det monetære system.

Hans idé til økonomisk reform byggede på to centrale begreber, "Freigeld", som skulle opnås gennem monetær reform og gøre penge fri af rente, deflation og inflation samt "Freiland", der skulle opnås gennem jordreform og nationalisere jordrenten. Her vil vi dog kun forholde os til Gesells foreslåede penge-reform.

Problemet med penge som sparemiddel

Gesell var opmærksom på problemstillingen i penges dobbelte rolle som både middel for udveksling af varer og tjenesteydelser og et sparemiddel med

en magtfuld evne til at dominere markedet. Gesell ville gøre op med penge som sparemiddel og udbygge deres evne som middel for udveksling af varer og tjenesteydelser.

Penge var, ifølge Gesell, den eneste "vare", der ikke kunne forgå. Metal rustet, træ bliver svagt, og frugt og grøntsager rådner, hvis de opbevares for længe, men penge derimod taber ingen værdi.

Penges uforøgængelige natur gør, at de kan akkumuleres med henblik på at styre markedet, spekulere i prisændringer og tilmed afføde kæmpemæssige spekulative gevinster gennem udlån grundet renten, som samtidig udgjorde en barriere for niveauet af generel velstand.

Spekulationens logik ville føre til, at banker ville oversvømme markedet med penge, i form af rentebaserede lån, i opgangstider og standse långivning i efterfølgende perioder med manglende vækst. Især havde markedsaktører med store mængder penge friheden til påvirke og vinde på udsvingene, og producenten og arbejderen måtte indordne sig under disse finansielle forhold.

Den heraf naturlige tilstedeværelse af inflationære og deflationære, procykliske konjunkturudsving ville således, gennem renten, føre til eskalerende koncentration af velstand og en udvikling mod monopolistiske tilstande.

"Freigeld" som løsning

For at strippe penge for deres ophøjede status som værktøj for markedsdominans, men samtidig opretholde, og således udbygge, deres egenskab som værktøj for udveksling af varer og tjenesteydelser, måtte penge sidestilles med varer. Penges uforøgængelige natur måtte høre op, så de ikke længere var at foretrække frem for de forgængelige varer, de var skabt som værktøj for udveksling af. Penge måtte løsrydes fra den skadelige guldstandard, som ikke gjorde andet end at cementere penges virke som sparemiddel og dermed kun var til gavn for den spekulerende elite.

Gesells løsning var at påføre penge en afgift, som skulle betales af pengenes indehaver, en såkaldt "negativ rente" på omkring 5-8 %. I praksis igennem det Keynes på engelsk kaldte "stamped money", eller som Gesell ud over "Freigeld" kaldte for "Rostende Banknoten".

Pengesedler ville blive forsynet med felter, som skulle udfyldes med mærker. Disse skulle købes og påklæbes i et bestemt tidsbestemt interval for at opretholde pengesedlens gyldighed. Med en negativ rente på 6 % ville en dansk hundredkroneseddel fx én gang om måneden skulle påføres et mærke til en

værdi af 50 øre. Penge ville endeligt blive sidestillet med varer.

Denne "negative rente" ville skabe incitament til konstant at sende penge videre i systemet for at undgå at betale for mærker, ville forhindre skadelig ophobning og pengespekulation samt sikre stabile priser gennem en mere forudsigelig vareefterspørgsel. Udbud og efterspørgsel, køber og sælger, ville indgå i et mere balanceret forhold til gavn for både arbejder og producent.

Silvio Gesell forudså, at hans reform ville bevirke, at udlånsrenten ville falde til et niveau nær nul, fordi den øgede cirkulationsfrekvens ville mætte markedet med realkapital. Penge ville således ikke længere regere markedet.

I dag har Bernard Lietaer, som er Research Fellow på Center for Sustainable Resources på University of California, Berkeley, brugt idéerne med negativ rente i hans verdensomspændende arbejde med implementering af komplementære valutaer. Hans arbejde står beskrevet i bogen *Rethinking Money*, der udkom i 2013. Også Willem Buiter, der er cheføkonom for Citigroup, en af verdens største multinationale banker, har åbent advokeret for en negativ rente, som man med moderne teknologi kan udbygge til perfektion efter moderne økonomiske modeller. – Silvio Gesells tanker lever videre.

Tune Revsgaard Nielsen.

Tune er 28 år og studerer historie og filosofi på Syddansk Universitet i Odense, hvor han primært beskæftiger sig med emner inden for økonomisk historie og idehistorie. Han er medlem af JAK samt den økonomiske reformbevægelse "Gode Penge". Artiklen om Silvio Gesell og hans økonomiske idéer er en kort sammenfatning af et akademisk arbejde i foråret 2014.

STUDERENDE FRA AARHUS VIL ÆNDRE PÅ, HVORDAN ØKONOMER UDDANNES FRA UNIVERSITETERNE

I 2013 mødtes en lille håndfuld studerende for at danne en ny og kritisk forening, DSS, der skal sikre mere 'hvorfor' og mindre 'hvordan' blandt danske økonomistuderende.

Af Chresten Heesgård Ibsen

JAK Bladet har haft held til at få fat i stifter og initiativtager til foreningen DSS (Det Samfundsøkonomiske Selskab) ved Institut for Økonomi på Aarhus Universitet.

Han hedder Mads Falkenfleth og fortæller her om grunden til, at han og en håndfuld andre studerende en dag blev så trætte af undervisningen, at de tog skeen i egen hånd og stiftede en forening af primært økonomistuderende for at byde på andre syn og tilgange til økonomi.

I dag er han ikke længere medlem af bestyrelsen, så i artiklen her er det vigtigt at understrege, at Mads Falkenfleth kun giver udtryk for sine egne holdninger som stifter af DSS.

"Jeg blev inspireret af to artikler af Jørgen Steen Nielsen i Information den 14. maj 2012 om Katarina Juselius, INET og Kritiske Politter. På det tidspunkt var jeg 2 år inde i mit studie og i vildrede om, hvorvidt jeg skulle blive eller ej. Jeg syntes, at teorierne, vi lærte, var både umotiverede og umotiverende. Der manglede noget, som jeg længe havde drøftet med venner på studiet, men som de fleste ignorerede i jagten på de gode karakterer. For de gode karakterer fås ikke nødvendigvis for at forstå pensum i dybden, men blot for at kunne gentage resultaterne fra vores lærebøger", fortæller Mads Falkenfleth.

"Artiklen i Information gav mig modet til at stå ved min tvivl. Jeg stillede op til studienævnet i november 2012 med mærkesager om obligatoriske fag i Økonomisk Idehistorie og Videnskabsteori. Jeg blev ikke valgt ind, men snakkede med rigtig mange ligesindede økonomistuderende. Det viste mig, at jeg ikke var alene, men at der manglede en platform", siger han. Begge fag blev senere integreret i studieordningen, dog på en - ifølge Falkenfleth - uhenigtsmæssig måde.

Han greb til pennen og skrev en artikel i Institut for Økonomis blad, "bladet Ø", hvori han kom med et opråb til alle "kritiske oeconer". Det førte til en møderække i foråret 2013, hvor 15-20 studerende diskuterede deres egne perspektiver og potentielle løsninger. Kritikken, som "Kritiske Politter" tidligere havde modtaget på deres institut i København, ville den nye gruppe forsøge at undgå ved at være mere pragmatiske. Formålet blev at præsentere alternative metoder og strømninger inden for økonomisk teori for oecon-studerende.

Mit personlige håb er, at det vil få de studerende til selv at forlange forandringer i studieordningen.

"På vejen til DSS har vi fundet en del svar. Et af dem er, at al økonomi er politisk. Et andet er, at der findes mange interessante økonomiske skoler, der har værdifulde indsigter, men som også kan have til formål at fremhæve fordele ved den neoklassiske teori, vi i dag primært undervises i", fortsætter Mads Falkenfleth, som selv gik på syvende semester, da han stiftede DSS.

"Jeg synes, at det er utilstrækkeligt at fokusere undervisningen på en matematisk metode frem for nogle filosofiske og ideologiske spørgsmål om mennesker og samfund. Med det mener jeg, at det er ganske unikt, at økonomi ikke defineres ved de spørgsmål, faget søger at besvare (som biologi, der undersøger celleforandringer, genmutationer osv., eller psykologi, som undersøger, hvordan menneskers tanker og følelser hænger sammen). Økonomi vedrører på universiteterne i dag kun en simpel matematisk optimering og kan derfor beskæftige sig med alverdens spørgsmål, så længe det kan simplificeres til at være et optimeringsproblem. Det har bestemt sin anvendelighed, men er ikke det eneste værktøj, økonomer skal have med sig i bagagen efter min mening", understreger Mads Falkenfleth.

“Jeg reagerede, fordi næsten al politik handler i dag om økonomi. Politikere står i kø for at vaske hænder i en fagøkonomisk udtalelse eller beregninger uden skelen til usikkerhederne, forudsætningerne og relevansen! Det er i min mening simpelthen unuanceret og udemokratisk kun at tilbyde ét perspektiv til danske økonomistuderende, og dermed til danske politikere”.

DSS har også været internationalt engageret. Hvordan går det internationale arbejde?

“Den 18.-21. september er der konference og generalforsamling for vores internationale sammenslutning, ISIPE. Vi har nu 93 medlemsgrupper, hvoraf de fleste er opstået uden noget kendskab til alle de andre grupper. Og den studieordning, vi hver især undervises i, er nærmest identisk. Så vi har potentielt stor gevinst af et internationalt samarbejde, som jeg og DSS også har været en central del af at starte”, beretter Mads Falkenfleth.

“Der er international konkurrence mellem universiteter, så de ofte kopierer hinandens pensum baseret på diverse akkrediteringer og ratings. Dernæst er der nationale hensyn i forhold til de budgetter, som staten sætter for universiteterne, samt for hvordan universitetslovgivningen er skruet sammen. Og endelig er der den enkelte ledelse og de enkelte professorer og studerende, som bestemmer det specifikke fagindhold ud fra førnævnte givne rammer. Med ISIPE er det vigtigste, at alle medlemsgrupper (som DSS) har mulighed for at agere frit på deres universitet. Vil altså ikke være en topstyret organisation. Men samtidig har vi brug for hinanden for at kunne præge internationale ratings, den offentlige mening og de journaler, som i sidste ende styrer forskningen og dermed mange professorers forskning, ved at kunne vælge hvad de vil publicere. Derfor holder vi en konference for at lære hinanden at kende, så vi kan fastslå præcis hvilke aktiviteter, vi skal foretage os internationalt, så vi på bedst mulig vis kan understøtte hinandens arbejde nationalt og lokalt. Det er første gang, vi mødes, og vi håber at kunne fastslå nogle arbejdsgange og søsætte nogle større projekter for den nærmeste fremtid. Der er bl.a. en snak om at lave vores eget rating-system (vi har allerede et pilot-projekt i gang i Tyskland), om at lave internationalt analysearbejde med egne surveys mm., samt om at lave internationale konferencer, dokumentarer og meget mere”, fortæller han.

Mads Falkenfleth blev selv engageret sig på grund af de uligheder og den ekstreme fattigdom, han har set i verden:

“Jeg kan ikke holde ud at tænke på konsekvenserne af ekstrem fattigdom. Mennesker, som ikke levnes en chance fra den dag, de fødes. Vi har så meget i Danmark i dag, at det virker dybt uretfærdigt. Vi har aldrig haft mere affald end nu, og det

skader miljøet både lokalt og globalt. Biodiversiteten falder drastisk, klimaet ændrer sig, og vi har alle travlt med at sende aben videre”.

“Og samtidig med alt det, så snakker vi om vækst og øget forbrug som potentielle løsninger”, udtaler Mads Falkenfleth.

“Jeg ser økonomi som retfærdiggørelsen af en monokultur, der med udgangspunkt i individer tilsidesætter alle hensyn. Økonomi er meget mere, end hvad vi i dag lærer på universitetet, og det ved de fleste professorer også godt. Jeg forsøger blot at forklare, at den måde, man tilrettelægger undervisningen på i dag, minder mere om indoktrinering end reflekteret vidensudvikling! Og jeg mener, at det er interessant for os alle at få rettet op på dette forhold”, slår den kritiske økonomistuderende fast.

DSS Det Samfundsøkonomiske Selskab har i 2013 og 2014 holdt otte oplæg om og med alternative tilgange til økonomi. Herunder med Lars Pehrson, direktør i Merkur Andelskasse - Torben Andersen, professor i økonomi - Inge Røpke, Danmarks første professor i økologisk økonomi fra Aalborg Universitet - Niels I. Meyer, professor emeritus i fysik på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) om grænser for vækst.

Bo Sandemann Rasmussen, professor i økonomi, Aarhus Universitet, og Anders Grosen, professor i Finans på Aarhus Universitet, har ligeledes holdt oplæg for de kritiske danske økonomistuderende.

Du kan læse mere om DSS Det Samfundsøkonomiske Selskab på deres hjemmeside: www.dssaarhus.dk

– eller følg dem på facebook:
<https://www.facebook.com/DSSAarhus>

Den internationale sammenslutning af kritiske økonomistuderende ISIPE kan du læse mere om her: The International Student Initiative for Pluralism in Economics <http://www.isipe.net/>

Ben Dyson fra Positive Money talte om full reserve banking i København

Mandag den 15. september gæstede stifter af Positive Money, engelske Ben Dyson, København til en offentlig høring.

Af Chresten Heesgård Ibsen

Høringen var sat i søen af Aalborg Universitets afdeling i hovedstaden ved professor i økologisk økonomi Inge Røpke - samt Rasmus Hougaard Nielsen, formand for Gode Penge, der er den danske version af Positive Money.

JAK Danmark mødte også op med formand Jakob Mikkelsen samt medlem af bestyrelsen Chresten Ibsen.

Hele høringen drejede sig om præsentation og diskussion af Positive Moneys forslag til et alternativt pengesystem. Det nye system kalder de for det suveræne pengesystem (Sovereign money system). Suveræne penge er en afvikling af det banksystem, der kaldes fractional reserve banking, og i stedet ønsker man en full reserve banking, hvor staten har kontrollen over mængden af penge i samfundet.

Herefter tog Finn Østrup (Professor, CBS) forslaget under behandling, hvorefter Ben Dyson fik lov at forsvare sit forslag.

Et panel af indbudte skulle kommentere og stille spørgsmål til Ben Dyson og forslaget om suveræne penge. I panelet sad Jakob Vestergaard (Senior Researcher, DIIS), Lars Pehrson (direktør, Merkur Andelskasse), Otto Brøns-Petersen (Head of Analytical Affairs, CEPOS) og Peter Wendt (har arbejdet i den danske finanssektor - herunder Nationalbanken).

En del velkendte og markante profiler fra debatten omkring pengeskabelse og det nuværende økonomiske system var mødt op blandt tilskuerne. Herunder Christen Sørensen, professor i økonomi, tidligere overvismand - John Norden, partner i MyBanker - Jakob Mikkelsen, formand for JAK Danmark -

Ole Bjerg, cand.scient.soc, PhD, lektor og forfatter til bøgerne Gode Penge og Making Money.

Inge Røpke og Rasmus Hougaard leverede også både spørgsmål og kommentarer. Salen var fyldt - for hovedpartens vedkommende med studerende og undervisere i økonomi.

En af grundpillerne i Dysons suveræne pengesystem er at skille konti op i to. Transaktionskonti, der er konti, som hver dansker har i Nationalbanken. Disse konti er rentefrie og fungerer som hver enkelt borgers sikkerhed mod fx. risiko og kriser. Andre bankkonti skal have mulighed for at bære risiko, men disse må ikke kunne påvirke de sikre transaktionskonti. Det skal være slut med 'too big to fail' - alle private banker skal kunne gå konkurs, hvis de foretager sig noget risikabelt.

Pengeskabelsen skal dermed føres tilbage til folket - i Dysons suveræne system må banker ikke længere udstede deres egne penge (i form af kreditkonti). Det privilegium skal tilbage til staten. Dermed skal staten desuden have mulighed for at pumpe flere penge ud i markedet, når det er nødvendigt. Dog ikke via finansinstitutionerne, som staterne typisk formidler penge igennem - men direkte til borgerne via den enkelte transaktionskonto.

Læs forslaget her:

http://2joz611prdm3eogq61h5p3gro8.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2014/07/Creating_a_Sovereign_Monetary_System_Web20130615.pdf
eller find linket på vores hjemmeside, www.jak.dk

Af Chresten Heesgård Ibsen, kommunikationskonsulent, chib pressebureau, medlem af repræsentantskabet i Folkesparekassen og bestyrelsesmedlem i JAK Danmark

Som 19-årig i 1995 åbnede jeg en skuffe hjemme hos min far. Bagest i skuffen lå - lidt hengemt - flere firkantede æsker, lavet af tyndt pap. Indersiden var grå og lidt ru ligesom kartonsiden bagest på en papirblok. Udenpå skinnede billedet af en patron. Jeg løsnede æskens kartonflap fra slidserne og løftede låget. I den første æske lå en flok løse haglpatroner, der rullede fra side til side, når jeg vippede æsken. Den næste var fyldt. Men da jeg åbnede den tredje, kunne jeg pludselig mærke min puls og drog et ekstra åndedrag. I den lå en sammenkrøllet stak med sedler. Store sedler.

Jeg var ung. Gik på gymnasium og café hver anden eftermiddag samt i byen hver weekend, hvis det var muligt. Ergo var jeg i kronisk pengemangel.

Så jeg 'lånte' en 1.000-kroneseddel fra min fars gemte æske. Der var så mange, at han nok alligevel ikke ville opdage, hvis den manglede, ræsonnerede min lidt unge og også dengang naive hjerne.

Det virkede nemt. Et par weekender senere lånte jeg 1.000 kroner mere. 2 sedler blev til 3, 4 - og før jeg nåede at se mig om, havde jeg 'lånt' 15.000 kroner af min intetanende far.

Nu lå der kun fem sedler tilbage i æsken. Jeg blev flov og bekymret. Og jeg vidste, at hvis jeg ikke fortalte min far og fik en aftale om 'lånet', ville det være at stjæle.

Unge i dag er ikke anderledes end jeg selv og de andre unge i sidste årtusinde. De bruger masser af penge. Kigger på forældre og venner og ser kun dem, der har rigeligt og kopierer deres vaner - fordi der er konsensus om, at forbrug er et tegn på velstand.

Velstand forveksler de fleste med at have det godt. Forbrug er at have det godt, kan man sammenskrive det til. Den sætning vil hele reklamebranchen, produktionsvirksomheder, finansvirksomheder, økonomer samt en hel del politikere gerne skrive under på, og så burde det jo være fjong. Unge forbruger. Samfundet værdsætter forbrug. Men ingen fokuserer på, at forbruget har en grænse. Nemlig den naturlige grænse, som der er, når patron-æsken med sedler er tom.

Faktisk var den tom - for mit vedkommende - allerede før jeg begyndte at låne. For det var ikke mine penge. Unge i dag låner i banker og hurtig-lån-butikker via nettet eller SMS. Disse pengebutikker tjener penge på lån. Derfor vil de gerne låne ud. Så meget som muligt. De unge er i dag er ikke blevet klogere, end vi var i 90'erne. De lader sig påvirke af reklamerne. Ser en reklame for en løsning på et ellers uløseligt problem, nemlig hvordan vi får det godt - hurtigt. Køb, siger reklame nummer et. Lån, siger reklame nummer to. Ingen siger, hvordan man befrier sig for et lån igen.

Jeg har hørt om unge, der har gæld på mange hundrede tusinde kroner. Sådan en gæld påvirker deres mulighed for at føle sig lykkelige og frie. Det er uansvarligt at sætte sig i mere gæld, end man kan indfri. Men det er også uansvarligt at levere muligheden. Vi er alle medskyldige i det. Og mon finansbutikken gider tage den unge med i hånden hver morgen for at lære den unge at holde fast i et arbejde hver dag i fem år for at sikre, at gælden bliver betalt tilbage, og at den unge kan komme videre? Nej vel?!

Forskellen fra min ungdom og i dag er, at det er nemt at komme til penge. Nej, lad mig rette mig selv: Det er nemt at komme til gæld. Ikke penge. For der er forskel. De unge efterspørger penge, men får gæld. Finansbutikkerne udbyder gæld, men tilbyder det som penge.

Altså får de unge noget andet, end de tror. Værst er det, at gælden samtidig beslaglægger de unges frihed i mange år derefter.

Og hvordan gik det så med mig og min far?

Jeg fik et job, to job, tre job. Sparede i tre år, til jeg en dag stolt kunne lægge 15 nye sedler i æsken. Uheldigvis var seddelserien skiftet til nye sedler imens, men min far sagde aldrig noget, og jeg følte, at jeg havde indhentet det, jeg skyldte.

I de år forstod jeg, at penge er gæld. Den forståelse er der mange danskere, især unge, som endnu har til gode. Det vigtige spørgsmål om gæld er, hvornår du vil betale den. I gamle dage var vi jyder nok vant til at sige, at man skal yde, før man kan nyde. Men med nedsparring (udbetaling af friværddi) og nemme lån fra omkring årtusindskiftet blev det pludseligt meget nemmere og mere almindeligt at låne først og betale bagefter. Gælden er blevet skubbet op foran os. Det gælder såmænd også på samfundsplan, hvor vi gældsætter hele staten for at kunne investere i dag - og ikke vente, til vi har pengene.

Vi er alle på vej igennem en langsom og hård proces, hvor vi hver især og sammen som samfund erkender (nogle hurtigere end andre), at gælden skal betales tilbage, og at vi måske endda skal spare lidt ekstra op, før vi igen kan tillade os at forbruge.

Min far er desværre død. Det skete i 2003. Jeg føler dog stadig, jeg stjæler, når jeg låner penge. Også selv om det nu er i banken. Jeg stjæler ikke pengene fra banken, for den har jeg en aftale med. Men jeg stjæler dem fra min og familiens fremtid. Den jagt på penge, som gæld skaber, synes jeg ikke, jeg vil opdrage mine børn til længere. I stedet vil jeg hellere spare lidt på de dyre goder og så levere et afbalanceret regnskab til dem, når de bliver store. Og så måske gemme et par tusindekronesedler i en papæske til pensionen.

JAK FONDEN

Af Uffe Madsen

JAK Fonden blev stiftet i 1990 med det formål at yde støtte til Landsforeningen JAK. Hensigten var at modtage donationer fra medlemmer af JAK og kunder i JAK pengeinstitutterne samt andre interesserede personer, som ville sikre sig, at midlerne gik til det ønskede formål.

I 1998 blev Fondens formål udvidet til følgende formulering, som stadig er gældende:

Fondens formål er at virke for fremme af humanitet, tolerance og næstekærlighed i teori og praksis – såvel inden for som uden for Danmarks grænser.

Hensigten i den forbindelse er at give støtte til aktiviteter, der udbreder kendskabet til JAKs ideologi (jord – arbejde – kapital) til fremme af økonomisk og åndelig frigørelse.

Fonden blev etableret gennem en donation fra fhv. skotøjshandler og biavler Jens Marinus Revsbech Sørensen, Ørsted på Djursland, som i 1990 skænkede et beløb på 211.000 kr., og samtidig indsatte han Fonden som universalarving, idet han ikke havde nære familiemedlemmer. Han afgik ved døden i 1996, hvorefter Fonden overtog hans ejendomme, kunstgenstande samt andre aktiver. De samlede værdier, som gennem salg af aktiverne dermed tilfaldt Fonden, blev på 134.000 kr.

Efterfølgende har Landsforeningen JAK overført midlerne til JAK Fonden fra:

- K. E. Kristiansens Mindefond
- Frederik K. Kristiansens Mindefond
- Peter Madsens Mindefond

Siden Fondens start er der ydet donationer til Fonden på i alt 1.671.000 kr. skænket af:

Jens Marinus Revsbech Sørensen	345.000	kr.
Landsforeningen JAK's fonde	99.000	kr.
Mindefond efter Ulla Jakobsen	400.000	kr.
JAK Københavns Lokalkreds	250.000	kr.
Karen Møller, Knebel	45.000	kr.
Øvrige donationer	532.000	kr.
Donationer i alt	1.671.000	kr.

Fonden har siden starten ydet tilskud til Landsforeningen JAK på 206.000 kr., hvoraf langt den største del er anvendt til finansiering af "Bogen om

JAK". Derudover er der ydet et tilskud på 25.000 kr. til "Projekt Bæredygtig Økonomi".

Fondens samlede formue er ifølge årsregnskabet for 2013 på ca. 1.498.000 kr., der er placeret på følgende måde:

Garantbeviser i Folkesparekassen	423.000	kr.
Andelsbeviser i Fælleskassen, København	250.000	kr.
Andelsbeviser i Andelskassen JAK Slagelse	454.000	kr.
Obligationsbeholdning	275.000	kr.
Likvid beholdning	96.000	kr.
Aktiver i alt	1.498.000	kr.

Ud over de indbetalte donationer har en række personer overdraget rentefrie lånemuligheder i JAK pengeinstitutterne til Fonden. Disse lånemuligheder anvendes sammen med Fondens egen lånemulighed, der er optjent gennem garant- og andelsbeviserne, som rentefrie uddannelseslån til unge mennesker. Fonden disponerer på nuværende tidspunkt over ca. 15,0 mio. rentefrie årskroner.

Hvordan kan man donere midler til Fonden?

Der kan gives støtte til Fonden på mange måder - ikke nødvendigvis kun pengegaver. Hidtil er der bl.a. skænket Fonden et ubebygget jordstykke, en mønt- og smykkesamling samt andels-/garantbeviser i JAK pengeinstitutter. Især den sidstnævnte mulighed kan være særdeles interessant, idet en del ældre JAK kunder har mange andels-/garantbeviser i deres JAK pengeinstitut, hvilket kan skabe problemer for pengeinstituttet, hvis arvingerne ikke ønsker at beholde beviserne. For at undgå denne situation kan nogle af beviserne skænktes til Fonden, der ikke vil kræve dem indløst, og dermed sikrer de såvel pengeinstituttet som de formål, der støttes af Fonden.

Derudover kan der overdrages rentefrie lånemuligheder i JAK pengeinstitutter, såfremt kontohaver ikke selv har behov for at gøre brug af lånemulighederne. Midlerne er i Fonden øremærket til lavt forrentede uddannelseslån.

Fondens bestyrelse

Fondens bestyrelse skal iflg. fundatsen bestå af 5-7 personer, hvoraf 2 bestyrelsesmedlemmer udpeges af bestyrelsen for Landsforeningen JAK. I øjeblikket består bestyrelsen af 6 medlemmer.

Den nuværende bestyrelse består af

Britha Brodersen,

Ringø

Tonni Carlsen,

Taastrup

Lone Klit Malm,

Hinnerup (udpeget af Landsforeningen JAK)

Jakob Mikkelsen,

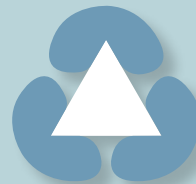
Oksbøl (udpeget af Landsforeningen JAK)

Uffe Madsen,

Silkeborg (formand)

Wolmer Møller,

Hvidovre

JAK Fonden

Med undtagelse af medlemmer, udpeget af Landsforeningen JAK, er bestyrelsens medlemmer selvsupplerende, og der er udpeget suppleant for hvert enkelt medlem.

Alle bestyrelsesmedlemmer i Fonden tager meget gerne imod henvendelser, såfremt der måtte være spørgsmål eller lignende til Fondens arbejde.

Telefonnumre og e-mail adresser kan findes under: www.jak.dk.

Rentefrie lån gennem JAK-Fonden

Gennem donationer og oparbejdet lånemulighed på Fondens egenkapital er der opsamlet store rentefrie lånemuligheder i JAK-Fonden.

Lånene ydes gennem følgende pengeinstitutter:

- Folkesparekassen
- J.A.K. Andelskassen Slagelse
- Andelskassen Fælleskassen, København

Det tilstræbes at yde lånene gennem det pengeinstitut, der ligger nærmest ansøgeren, og hvor det er mest hensigtsmæssigt at etablere kundeforholdet, såfremt ansøger ikke i forvejen er kunde i et JAK pengeinstitut.

Hvem kan ansøge om lån gennem JAK-Fonden?

Primært er lånemulighederne tilegnet uddannelsesformål af enhver art. Det kan være udgifter i forbindelse med videreuddannelse i ind- og udland, højskoleophold, praktisk eller teoretisk uddannelse.

Derudover kan der søges lån af såvel private som foreninger og institutioner til formål inden for Fondens formålsparagraf:

"At virke for fremme af humanitet, tolerance og næstekærlighed i teori og praksis - såvel inden for som uden for Danmarks grænser. Hovedsigtet i den forbindelse er at give støtte til aktiviteter, der udbreder kendskabet til JAKs ideologi, til fremme af økonomisk og åndelig frigørelse".

Vilkår for lånene

Såfremt Fondens bestyrelse vurderer, at en ansøgning kan efterkommes, vil den efterfølgende sagsbehandling ske gennem det JAK pengeinstitut, som ønskes anvendt. Sagsbehandlingen omfatter vurdering af kreditværdighed, sikkerhedsstillelse, afvikling af lånet m.v.

Administrationsgebyr og låneomkostninger er de til enhver tid for det pågældende institut gældende satser.

Ansøgning

Ansøgning om lån sendes pr. mail til fondens formand Uffe Madsen på: uffemadsen@mail.tele.dk,

eller til andet medlem af Fondens bestyrelse (se kontaktinfo. på www.jak.dk).

Fondens bestyrelse vurderer de indkomne ansøgninger og videresender godkendte ansøgninger til det ønskede J.A.K. pengeinstitut til endelig bevilling af lånet.

OM UDKANTSPROBLEMATIKKER, MENNESKE- OG PENGESTRØMME

Af Jakob Mikkelsen, formand for JAK Danmark

Hver dag dør mennesker i deres forsøg på i synkefærdige skibe at nå Europas kyster via Middelhavet. De flygter fra krig, sult, hungersnød og megen anden menneskelig ulykke. Ind imellem popper "nyheder" om tragedier, hvor mange er omkommet eller særligt mange har nået land, op i vores nyhedsstrøm. Men der skal efterhånden meget til. Vi er på en eller anden måde

blevet følelsesmæssigt hårdhuede, hvilket ganske givet er en helt normal reaktion. Det er så ufattelige problemer, der her trænger sig på, at det nemmeste er at glemme/fortrænge deres eksistens og sige, at det må de klare i de lande, hvor de lander. Det til trods for, at vi – hvis vi tænker os ordentligt om – godt ved, at flygtninge-modtagelsen i især Grækenland er brudt sammen. Men vi værner os og vort, hvilket vi som danskere har klarer os rigtig godt med hidtil. Vi er pressede på, hvad der så egentlig er dansk, for vi skulle helst ikke tage for mange af disse flygtninge ind. Det kunne gå ud over vort velfærdssamfund og de goder, vi så møjsommeligt har tilkæmpet os. Denne holdning er vi ikke ene om, og den er velsagtens helt naturlig – omend ikke særlig kristen!

Alting har en årsag

Jeg er af den holdning, at alting har en årsag: der er ikke noget, der bare sker ud af den blå luft. Derfor mener jeg også, at der er en årsag til, at disse mennesker flygter til Europa, og jeg tænker, at jeg vil forsøge at trænge et lag dybere ned end til blot at sige, at det er bekvemmeligheds- eller fattigdomsflygtninge. Det vil på en eller anden måde placere årsagen et sted, hvor jeg ikke rigtig ville vide, hvad jeg skulle stille op. Nej, jeg vil forsøge at forstå sammenhænge, for der er efter min mening flere årsager, som alle skubber i samme ulykkelige retning.

Først og fremmest er der klimapåvirkningerne af det afrikanske kontinent. Ørkenene breder sig, og livet bliver sværere og sværere syd for Middelhavet. I dette er vi i Europa ikke helt uden skyld på grund af vores jagt på vækst og dermed konstant udledning af drivhusgasser af forskellig art lige fra koprutter til drivgasser.

Dernæst er der de politiske forhold, hvor ekstremistiske grup-

per bekrieger hinanden. Om vores del i heri skal jeg undlade at dømme. Vi har dog ikke gjort det nemmere at være en almindelig borger, da vi konstant har blandet os til nogens – som regel vores egen – fordel og glemt at tænke på de mere langsigtede følger, hvor en gammel ven pludselig er blevet en arg fjende.

Flere lande i den 3. verden har faktisk gode muligheder for at producere produkter, som vi gerne vil have ind på markedet, hvis det altså ikke lige var for beskyttelsen af vore egne – fortrinsvis – landbrugsprodukter. Mangen en god produktion er gået ned på grund af høje toldmure omkring det attraktive europæiske marked. Det betyder, at vi har forhindret dem i at afsætte de producerede varer til en anstændig pris.

Fejlbehæftet økonomisk system

Der er dog særligt et forhold, som jeg mener, vi glemmer, og som jeg derfor i særlig grad mener, at vi skal give lidt opmærksomhed: Vort fejlbehæftede økonomiske system!

Der findes forskellige økonomiske centre, og her skabes pengene, her flyder renterne tilbage til, og her flyder afkastet til. Selv om vi yder betydelige gavebidrag til de såkaldte ulande, så trækker vi langt større værdier ud. Store vestlige/kinesiske selskaber investerer i Afrika, men uden at værdiskabelsen bliver i området og kommer de lokale til gode. Vi har givetvis haft de bedste intentioner, men det er naivt

at forestille sig, at penge, der er skabt i de økonomiske centre, skulle blive i udkantsområderne, endside skabe vækst der. Det kan ikke lade sig gøre! Og det kan det ikke af den simple årsag, at penge, der er skabt i form af lån fra de økonomiske centre, nødvendigvis må vende tilbage for at forsvinde igen ved afdrag, men det er ikke hele ulykken: Renterne følger med, men det kan de som bekendt kun ved ny gældsstiftelse, hvorved den skabte værdi også trækkes ud.

Der bliver således ikke noget tilbage til lokalbefolkningen. Skulle der blive lidt, har mangel en despotisk leder raget det til sig og placeret det i en vestlig bank. Alt det ved vi egentlig godt – men vi bliver også nødt til at spørge os selv, om vi kan gøre noget ved det, altså ud over at give lidt såkaldt ulandsbistand, der i øvrigt for mange landes vedkommende mere og mere tager karakter af støtte til hjemlige firmaer.

Vi bliver nødt til at erkende, at vort økonomiske system, som det er indrettet, dræner al værdiskabelse tilbage til de økonomiske centre.

En økonomi uden renter

Hvis vort økonomiske system ikke krævede renter, ville der blive mere tilbage i disse økonomier, og der ville være basis for at opretholde en produktion og et livsgrundlag, så en god del af flygtningestrømmen ikke ville findes. Jeg skal være den første til at indrømme, at det ikke ville løse alle problemer, men jeg tror, vi ville erfare, at langt flere problemer,

end vi kan forestille os, er knyttet til de uretfærdigheder, der skyldes rentøkonomien. Der ville også være mulighed for, at landene selv kunne skabe lokale økonomier, der kunne holde på pengene til deres eget bedste.

Dernæst er der selskaber, der er så store, at de har langt større økonomi end flere af de mindre lande i 3. verden. Derfor kan de til enhver tid løbe disse over ende og handle mod deres interesse, som vi har set det med produktionen af biobrændsel i Afrika og den deraf direkte følgende forarmning af lokalbefolkningen.

Min konklusion på dette er, at vi ikke kan løse de store flygtningeproblemer med høje mure mod syd, pigtråd ved Middelhavets bred eller kanonbåde ved Afrikas kyst. Vi bliver nødt til at ændre både det økonomiske system og vort syn på andre mennesker. Vi kan ikke slå alle dem ihjel, som vi ikke kan lide. Og så bliver vi nødt til at få snor i de største selskaber, så de ikke i deres grænseløse kynisme og jagt på udbytte udsulter hele lande og halve kontinenter.

Det er således ikke kun i Danmark, at vi oplever udkantsproblematikken. Den virker som en naturlov overalt ved at suge al værdi til de økonomiske centre, ligesom en magnet suger jernfilspåner til sig, som vi erfarede det i vor barndoms fysiktimer. Og den problemstilling ændrer sig ikke ved at kalde den noget andet. Her kan vi måske henvise til et i Danmark meget berømt citat: Sådan er det jo!

Kan Guernsey-miraklet lære os noget?

Guernsey er en ø i den engelske kanal, der ikke havde eget pengevæsen og var under engelsk overherredømme med engelske og franske penge som gangbar mønt. Øen var efter Napoleonskrigene blevet så forarmet, at intet pen-

geinstitut ville låne dem penge, så al aktivitet gik efterhånden i stå. Men det lykkedes guvernøren at få vedtaget en lov, som gav ham ret til at udstede regeringspenge, så regeringen kunne låne penge ud til samfundsnyttigt formål.

Det første lån var til en torvehal, som det i flere år ikke havde været muligt at skaffe penge til. Lånet blev inddraget med de samme regeringspenge gennem leje af hallen, ikke for at værdisikre pengene, men for at brænde dem. Pengene skulle fungere på samme måde som billetter – når de er brugt én

gang, er de uden værdi. Regeringen fortsatte på samme måde med nye lån til hospitaler, skoler, veje og havneanlæg.

Det er ud fra den erkendelse, at et samfund kan opfylde ethvert ønske eller behov, hvis der er ledig arbejdskraft, viden og materialer inden for landets grænser. Det bør være lige så let som at udnytte sin egen have fuldt ud.

Det kan måske diskuteres, om samfundet gav sig selv en gave eller brændte en gæld. Øens velstand steg på få år så meget, at den var kommet blandt de mest velhavende lande i Europa. Banker stod i kø for at låne penge ud, og det lykkedes at få et flertal overbevist om, at det ikke kunne blive ved med at gå gennem længere tid, så der måtte kun være penge, andre havde sparet op. Den opfattelse, de fleste stadig har.

Henry Nielsen, Ebeltoft

HVORNÅR BRISTER DEN NÆSTE BOBLE?

Af Uffe Madsen

Den økonomiske krise, vi i disse år er en del af, opstod i 2007-08 - blandt andet som følge af store stigninger på fast ejendom og aktier i 00'erne. Værdien af fast ejendom faldt brat og ligger generelt set nu rimelig stabilt på et noget lavere niveau.

Modsat er det gået med aktiekurserne, som ligeledes faldt meget i 2007-08. Værdien af aktier registreret i VærdipapirCentralen faldt med omkring 50 % over et års tid. I januar 2009 stoppede faldet, og der var igen tillid til aktiernes værdi. Faldet blev vendt til en stigning. Med mindre korrektioner er denne stigning fortsat siden, og værdien af aktierne er nu på et højere niveau, end da de toppede i 2007.

dre sig væsentligt over de kommende år. Økonomer er enige om, at der må kunne forventes en meget begrænset stigning i BNP, men på ingen måde en markant stigning.

Nu er aktiekursen ikke alene påvirket af konkret værdi, der kan sættes i relation til faktisk og forventet produktion og afsætning i virksomhederne. Aktiekursen er i langt større grad påvirket af en spekulationseffekt, hvor aktieejernes forventning til fremtidig handelsværdi har indflydelse. Den langsigtede aktieinvestor køber primært ud fra en vurdering af fremtidig produktion og overskud i virksomhederne, hvorimod den kortsigtede investor køber ud

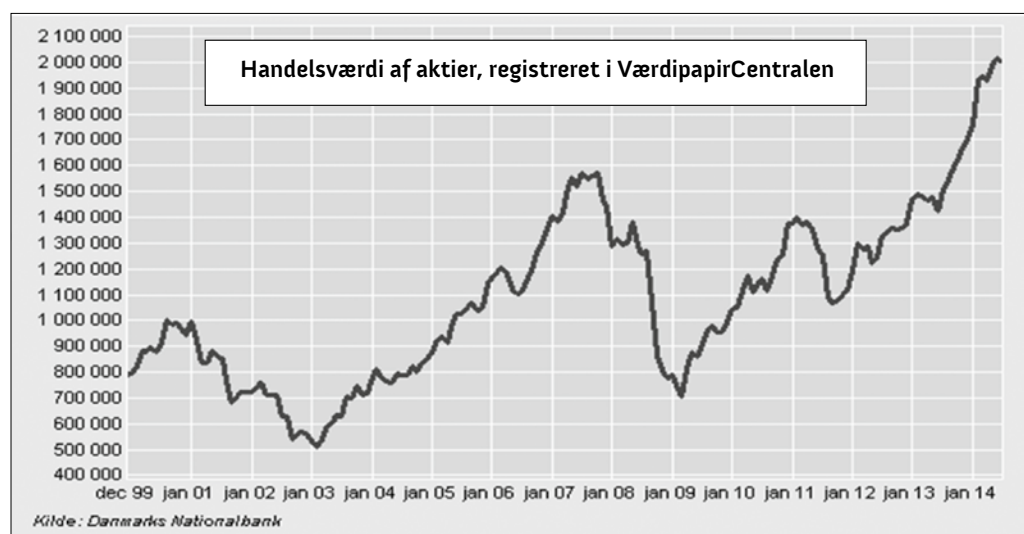
fra en forventning om, at der i løbet af kort tid vil være en stigning i aktiekursen, således at de købte aktier kan sælges med en fortjeneste. Her er spekulationseffekten det overvejende motiv for at købe aktien til en given kurs.

Der er tilsyneladende mange penge til rådighed for investering i aktier. Penge flyder derhen, hvor de giver størst afkast, og netop nu er afkastet af pengeplacering i banker og i obligationer særdeles lav, grænsende til ikke eksisterende. Derfor ser investorerne

sig om efter alternativer, og valget falder på aktier som bedste placering.

Både nationale og internationale økonomer frygter, at aktier er ved at udvikle en ny prisboble i lighed med det, som skete i 00'erne, og som fik fatale følger, hvor både private og institutionelle investorer mistede formuer på kort tid. Mange anerkendte økonomer taler nu om, hvornår boblen brister – ikke om den brister.

Man kan lade tankerne glide videre. Hvis nu Nationalbanken havde styringen over mængden af penge i samfundet, ville det være naturligt at reducere pengemængden og dermed undgå den store stigning på aktiekurser, som ikke har nogen reel baggrund. Men den mulighed er ikke til stede, idet retten til at skabe vores penge – eller i hvert fald 95 % af pengene, svarende til de elektroniske penge – er privatiseret og ligger i dag hos landets banker, som af økonomiske årsager ingen interesse har i at reducere pengemængden.

Den seneste registrerede handelsværdi af aktierne i VP er faktisk 25 % højere.

Dette er ikke blot et dansk fænomen – vi ser samme udvikling i aktiepriser i Europa og USA. Men hvad ligger bag denne eksplosive stigning på kort tid, og endda i en tid, hvor virksomhederne beklager sig over manglende aktivitet?

Aktiekurser er et udtryk for værdien af vores samlede produktionsapparat samt forventninger til den fremtidige indtjening i landets virksomheder. Værdien af den samlede produktion udtrykkes i BNP (Bruttonational Produktet). Danmarks Statistik oplyste først i september måned, at det danske bruttonationalprodukt i 2. kvartal 2014 faldt med 0,3 %, og over hele kriseperioden 2008-13 er Danmarks BNP faldet med 4 %. Det er ikke alene i Danmark, at væksten udebliver. Siden krisens start i 2008 er BNP i hele EU faldet med 0,8 %.

Vi må derfor konstatere, at den eksplosive vækst i aktiekurserne ikke skyldes en faktisk vækst i virksomhedernes produktion og afsætning, og der er ikke konkrete tegn på, at udviklingen i BNP vil æn-

ØKOlån – nu også til erhverv

Nu slår vi et ekstra slag for den bæredygtige udvikling og tilbyder billig finansiering til økologiske og bæredygtige virksomheder.

Med en rente på bare 5,5%* er ØKOlån Erhverv et attraktivt alternativ til traditionelle anlægslån.

Vi har afsat en pulje på 20 mio. kr. målrettet virksomheder, der har behov for anlægsfinansiering og hvor mindst 75% af omsætningen er indenfor økologi eller bæredygtighed.

Det kan være erhvervsvirksomheder, der beskæftiger sig med produktion eller handel med økologiske produkter, har valgt en alternativ bæredygtig produktionsform eller udbyder produkter og ydelser, der betyder større bæredygtighed for brugeren.

Vi tilbyder naturligvis også stadig ØKOlån til private til hel eller delvis finansiering af grønne og bæredygtige projekter indenfor økologi, vand- og energibesparende foranstaltninger samt miljøfor-

bedringer. Det kan for eksempel være opførelse af solcelleanlæg, masseovn eller vandrensningsanlæg.

Virksomheder kan låne op til 2 mio. kr. Som privat kan du låne op til 250.000 kr. med afvikling over højst 10 år. Kontakt os for at høre mere om ØKOlån og se de aktuelle priser på vores hjemmeside folkesparekassen.dk. ■

Lone og Lars Hedegaard
opdrætter økologisk
gourmetfjerkræ på Gothenborg
ved Silkeborg, hvor de også har
gårdbutik og afholder foredrag,
kurser og festarrangementer. Som
de første i Folkesparekassen har
de fået ØKOlån Erhverv.
**Læs mere om dem
på side 3**

* **Beregningseksempel ØKOlån Erhverv:** Anlægslån kr. 2.000.000. Rentesats: 5,5%. Løbetid: 10 år. Årlige omkostninger i % før skat (ÅOP): 5,7% p.a. Beregningsgrundlag for ÅOP: Stiftelsesprovision kr. 6.000. Der forudsættes ikke nye sikkerheder, men bestående sikkerheder. Tilbuddet er gældende indtil videre og Folkesparekassen kan ved ændring i markedet når som helst ændre eller stoppe tilbuddet. Lånet kan ikke anvendes til indfrielse/nedbringelse af eksisterende lån i Folkesparekassen.

**Læs
også:**

- Halvårsregnskab 2014
- Ny kollega i Ebeltoft
- Sparekassen var med - til lands, til vands og i luften
- Rekordlave renter på boliglån
- Har du stadig en kapitalpension?

Forbedret resultat og styrket solvens

Folkesparekassen noterer en forbedret drift sammenlignet med 1. halvår 2013. Resultat før skat er steget med 2.2 mio.kr. til knap 2.6 mio.kr. Denne udvikling kan tilskrives forbedret indtjening på de primære forretningsområder, en forholdsmæssig begrænset udvikling i omkostningerne samt en lav nedskrivningsprocent. Solvensen er styrket med 5,4 %-point og ligger nu på 24,8 %. Forøgelsen af solvensen skyldes sammenlægning med Funder Fælleskasse.

Driftsresultat

Halvårets resultat er 2.573 t.kr. før skat mod 374 t.kr. i første halvår 2013. I halvårets resultat 2014 indgår et mindre driftsunderskud på 14 t.kr. fra Funder Fælleskasse. Fælleskassens resultat for første halvår er sammenlagt med Folkesparekassens resultat. Netto rente- og gebyrindtægter er i forhold til 1. halvår 2013 steget med 2.572 t.kr. svarende til 17,7 % fra 14.566 t.kr. til 17.138 t.kr. Heraf udgør 153 t.kr. indtægter fra Funder Fælleskasse. Ses bort herfra er stigningen 16,6 %. Kursreguleringerne udviser en gevinst på 543 t.kr. mod et tab på 174 t.kr. i første halvår sidste år. I kursgevinsten indgår blandt andet 159 t.kr. fra Folkesparekassens salg af aktier i Nets Holding.

Udgifter til personale og administration er steget fra 13.171 t.kr. til 13.821 t.kr., hvilket er en stigning på 650 t.kr. svarende til 4,9 %. Heraf udgør 149 t.kr. omkostninger afholdt i Funder Fælleskasse i 1.halvår. Ses på den øvrige del af Folkesparekassen er der en stigning på 3,8 %. Stigningen kan blandt andet tilskrives flytning til nye lokaler i Odense. Halvårets nedskrivninger på udlån og andre tilgodehavender blev på 464 t.kr. mod 804 t.kr. i den første del af 2013.

Balance

Folkesparekassens balance er steget fra 602,1 mio. kr. ved udgangen af 2013 til 630,0 mio. kr. ved halvåret 2014. Det er en stigning på 27,9 mio. kr. svarende til 4,6 %. Heraf udgør den overtagne balance fra Funder Fælleskasse 30,3 mio. kr. Ses bort herfra har der været et lille fald på 2,4 mio. kr. Udlånet er steget fra 319,7 mio. kr. til 327,6 mio. kr. i samme periode. Det er en vækst på 7,9 mio. kr. Heraf kan 15,0 mio. kr. henføres til engagementer, der er overtaget i forbindelse med sammenlægningen med

Funder Fælleskasse. Ses på den øvrige del af Folkesparekassen konstateres et fald på 7,1 mio. kr. i perioden.

Indlån er steget fra 453,6 mio. kr. til 476,1 mio. kr. ved halvåret. Det er en stigning på 22,5 mio. kr. svarende til 5,0 %. Af indlånsstigningen udgør 7,9 mio. kr. indlån overtaget fra Funder Fælleskasse. I den øvrige del af Folkesparekassen har stigningen været på 14,6 mio. kr., hvilket svarer til 3,2 %. Størstedelen af nye indskud fra kunder indsættes på rentefrie indlånskonti med opsparing af mulighed for lavrentelån.

Egenkapital og solvens

Sparekassens egenkapital udgør 96,0 mio. kr. Det er en stigning på 21,0 mio. kr. i halvåret. Forøgelsen skyldes sammenlægningen med Funder Fælleskasse. Folkesparekassens solvens udgør 24,8 % pr. 30. juni 2014 mod 19,4 %

ultimo 2013 og er dermed styrket med 5,4 %-point. Solvensbehovet er fastlagt til 9,9 %. Den solvensmæssige overdækning kan beregnes til 14,9 %-point. Folkesparekassen er således et særdeles solidt og sikkert pengeinstitut for kunderne.

Kunder og garantier

Folkesparekassen har 7.973 kunder pr. 30. juni 2014. Der har været en stigning i antallet af kunder på 147 siden årsskiftet. Antallet af garantier er 3.772, hvilket er en fremgang på 126 på det halve år.

Opjustering af forventninger

Ved årets begyndelse var det forventningen, at årets resultat før skat for 2014 ville andrage 3,0 mio. kr. På grund af den positive udvikling i det første halvår af 2014 er forventningen til årets resultat opjusteret til 3,5 mio. kr. før skat. ■

HALVÅRSREGNSKAB 2014

Hoved- og nøgletal

(i 1.000 kr.)

Resultatopgørelse

	30/6 2014	30/6 2013	30/6 2012	30/6 2011	30/6 2010
Netto rente- og gebyrindtægter	17.138	14.566	13.911	11.002	10.764
Kursreguleringer	543	-174	974	585	1.395
Udgifter til personale og administration	13.821	13.134	11.487	10.046	8.385
Nedskrivninger på udlån og tilgodehavender mv.	464	804	3.191	178	331
Skat	673	62	0	243	623
Halvårets resultat	1.900	312	-388	623	1.701

Balance

Udlån	327.558	319.678	272.124	262.219	244.831
Egenkapital	97.897	74.950	62.868	61.663	60.562
Aktiver i alt	630.015	602.076	517.952	458.516	473.485

Nøgletal

Solvensprocent	24,8	19,2	16,8	17,2	16,4
Kernekapitalprocent	24,8	19,2	16,8	17,2	16,4
Halvårets egenkapitalforrentning før skat	3,0%	0,5%	-0,6%	1,4%	3,9%
Halvårets egenkapitalforrentning efter skat	2,2%	0,5%	-0,6%	1,0%	2,9%
Indtjening pr. omkostningskrone	1,17	1,02	0,97	1,08	1,24
Renterisiko	2,2%	3,3%	2,7%	1,8%	1,0%
Valutaposition	0,3	0,3	0,5	0,3	0,4
Udlån i forhold til indlån	70,7%	66,7%	71,4%	75,9%	81,2%
Overdækning i forhold til lovkrav om likviditet	231,7%	311,5%	248,0%	206,2%	285,2%
Summen af store engagementer	11,8%	28,0%	83,6%	83,0%	77,0%
Akkumuleret nedskrivningsprocent	2,1%	2,1%	1,7%	1,1%	1,7%
Halvårets nedskrivningsprocent	2,1%	2,1%	1,7%	1,1%	1,7%
Halvårets udlånsvækst	2,5	12,4	5,3	3,4	-7,0
Udlån i forhold til egenkapital	3,3	4,1	4,3	4,3	4,0

Gothenborg går efter gourmet-and

Tekst: Peter Nordholm Andersen

Lone og Lars Hedegaard på Gothenborg i Midtjylland er parret bag en luksusproduktion af ænder og andet fjerkræ. De vil lave Danmarks mest velsmagende ænder, gæs, kalkuner og kyllinger. Dyrene har over tre gange mere plads end økoreglerne foreskriver og æder så varieret foder, at de ikke har behov for medicin.

"Der er ikke nogen, der laver fjerkræ som os. For os betyder velsmaget alt. Vi vil lave bedre, sundere og stærkere dyr. De skal ikke bare være økologiske.

På gothenborg.dk kan du læse om stedets mange aktiviteter og på shopgothenborg.dk kan du købe økologisk fjerkræ, som du får sendt med posten.

De skal være de bedste. Vi vil lave en tip-top kvalitet til de kunder, der vil have en anderledes and," siger Lone Hedegaard.

Fruen på Gothenborg er lige kommet fra en 50 års fødselsdag hos en bekendt på egnen. Derfor har hun usædvanligt flot tøj på i betragtning af, at hun står ude på marken blandt de klattende fugle. For ikke at svine tøjet alt for meget til, får hun fat på sin mand over mobilen.

"Lars, kan du komme ned og hjælpe med at fange en and, som jeg kan holde for fotografens skyld?" Lidt efter snerrer en hidsig motor på en firhjuls-crosser sig gennem lyden af de snadrende ænder.

Lars Hedegaard bremser op og får rutineret og hurtigt fat i en and til ægtefællen. Men ak! Mens Lone Hedegaard holder anden, så klatter den alligevel på hendes tøj. Hvad gør man ikke for et godt Kodak-moment?

Lars Hedegaard står for at opdrætte gårdens fjerkræ, mens Lone Hedegaard tegner Gothenborg udadtil og skaber et vældigt leben på stedet. Hun passer gårdbutikken, arrangerer foredrag, laver kurser i gårdens kursuskøkken og sørger for festmad til arrangementer i Gothenborgs gildesal.

Læs resten af artiklen om Gothenborg på folkesparekassen.dk

Sparekassen var med - til lands, til vands og i luften.

I løbet af sensommeren deltog Folke-sparekassen i en række arrangementer.

Lørdag den 30. august blev Automania, Silkeborg Automobilfestival afholdt for 9. gang. Folkesparekassen var med som hovedsponsor, og i vores konkurrence i teltet trak Camilla Sørensen loddet, der udløste hovedpræmien: En gavecheck på 1.000 kr. til Økologisk Restaurant Elverhøj i Them.

Samme dag sejlede cirka 70 kunder og medarbejdere på Møllecruise til Anholt Havmøllepark. På turen hørte gæsterne både om mølleparkens tilblivelse og om livet i havet omkring.

I begyndelsen af september var vi på studiemesse i først Aarhus og siden Odense. De nye unge studerende tog godt imod de bæredygtige værdier og den alternative tilgang til økonomi.

Søndag den 7. september var Folkesparekassen igen hovedsponsor. Denne gang for SMUK Kvindeløb i Silkeborg, hvor omkring 600 piger og kvinder i alle aldre løb 5 eller 10 km i den smukke natur ved Ferskvandscentret. Nikoline var med for Folkesparekassen og løb sig til førstepladsen i hendes aldersgruppe.

Søndagen efter deltog vi på Grøn Festival i Økologiens Have i Odder. Heldigvis var der mange, der trodsede regnvejret og kiggede forbi vores stand. **Vil du med til vores arrangementer, så følg med på folkesparekassen.dk.**

Ny kollega i Ebeltoft

Lone Casper Jensen, ny kundemedarbejder i Ebeltoft

Pr. 1. august er Lone Casper Jensen tiltrådt som kundemedarbejder i Folkesparekassens afdeling i Ebeltoft. Lone er 33 år og opvokset i Rønne. Hun er uddannet som finansassistent i Djurslands Bank og har senest været ansat hos Nordea i Viby ved Aarhus, hvor hun arbejdede med pensionsordninger.

Tilbage i 2002 - efter afsluttet eksamen fra Grenaa Handelsskole - fik Lone elevplads ved Matas i nabobyen Hornslet og blev udlært som materialist. Men helt fra skoletiden var det økonomi og talnørderi, hun brændte for, så fodbadesalt og vatrondeller blev snart skrottet til fordel for en karriere i finansverdenen.

Privat bor Lone i Ryomgård midt på Djursland sammen med sin mand Dennis og pigerne Natascha på 9 år og Nikita på 4 år. I sommerferien fik familien et nyt medlem - Gaia, en Old English Bulldog-hvalp på nu 4½ måneder. ■

Rekordlave renter på boliglån

Uanset om du vælger fast rente eller rentetilpasningslån, når du køber ny bolig eller lægger eksisterende lån om, kan du lige nu optage lån til historisk lave rentesatser.

Det er nu blevet muligt for boligejere at optage 30-årige fastforrentede realkreditlån fra Totalkredit med en rente på historisk lave 2,5%. Den rekordlave rentesats på et lån med fast rente betyder, at der kan være besparelser at hente for boligejere med fastforrentede lån på 4% eller derover. Er du blandt dem, er det derfor værd at undersøge fordelene ved at omlægge lånet.

lån. Dermed udnyttes det rekordlave renteniveau lige nu til at sikre sig en lav rente i hele lånets løbetid og få en rigtig god formuebeskyttelse med mulighed for at skære noget af restgælden, når renten stiger igen. Det nye 2,5% lån kan være attraktivt for dig, hvis:

- Du er førstegangskøber
- Du har et fastforrentet lån med en rente på 4% eller mere og en restgæld på over 500.000 kr.
- Du har et lån med variabel rente, men ønsker fremover at undgå eventuelle rentestigninger

Med lånet fra Totalkredit er det også særdeles attraktivt, hvis du står og skal låne til en ny bolig. Den faste rente på 2,5% giver en sikring mod stigende renter i fremtiden, og lige nu er den faste rente konkurrencedygtig med det historiske gennemsnit på F1-renten.

Faktisk er den faste rente på 2,5% under det historiske gennemsnit på det etårige rentetilpasningslån, der lyder på 3,16%, regnet ud fra januarterminerne siden åbningen i 1997.

Derfor er det også oplagt for boligejere med rentetilpasningslån at overveje skiftet til det mere sikre fastforrentede

Bundrekorder på F3 og F5

Omkring 41.000 boligejere fik for nyligt deres lån rentetilpasset ved Totalkredits rentetilpasningsauktioner, og renten på både F3- og F5-lån satte ny bundrekord.

Faktisk slog F3-lånet for første gang F1 på laveste ydelse. F3-lånet er 39 kr. billigere i den månedlige ydelse for et lån med afdrag på 1. mio. kr. i forhold til F1 og 4 kr. billigere uden afdrag.

Med Totalkredits F3- og F5-lån kan man se frem til en rente på blot 0,46 % og 0,72 % de kommende år. Selvom F1-renten endte på 0,36 %, får F3-lånet den laveste ydelse på grund af forskellen i bidragsatsen. ■

Har du stadig en kapitalpension?

Hvis du har overvejet at ændre din kapitalpension til en aldersopsparing, så er det nu, du skal beslutte dig.

Til og med 2014 får du rabat på afgiften på kapitalpensionen, hvis du ændrer den til en aldersopsparing. Afgiften, som du betaler af din opsparing, er indtil da ekstraordinært nedsat fra 40% til 37,3%. Resten af beløbet bliver automatisk ændret til en aldersopsparing.

Hvad er Aldersopsparing?

Aldersopsparing er stort set det samme som en kapitalpension. Forskellen er, at du ikke kan trække indbetalingerne fra i skat. Til gengæld er udbetalingen fra en aldersopsparing skattefri.

I 2014 kan du indbetale op til kr. 28.100 på en aldersopsparing.

Behold kapitalpensionen

Hvis du ikke beslutter dig inden nytår, går du glip af en besparelse på 2,7 procentpoint. Gør du ingenting, bliver din kapitalpension udbetalt på det aftalte tidspunkt, og du skal til den tid betale 40% i afgift til staten.

Du kan også overføre din kapitalpension til ratepension eller livrente. Den mulighed har du helt frem til kapitalpensionens udløb. Kontakt din rådgiver i Folkesparekassen, hvis du vil ændre din kapitalpension til aldersopsparing eller hvis du er i tvivl om, hvad der er den bedste løsning for dig.

kommunikation
 og ord omtale
 er redigering
 skrivarbejde
 er interview intern
 i ord ekstern
 ma magasiner
 tysk facebook
 anding design
 tale blogging
 youtube viral
 markedsføring
 semeddelelser
 urnalist web
 kommunikation
 storytelling
 ressestrategi
 lustritekster
 kommunikation
 alancearbejde
 stas artikler

weblogs youtube viral i
 flash mobs reklame mail
 nyheder pressemeddelelser
 ord nyhedsopdatering ko
 web pre
 kriseko
 webrekl
 journal
 storyte
 presses
 omtale
 industr
 vejledn
 erhverv
 vervsn
 freelan
 pressef
 artikler logo design v
 plakater brochurer hjer
 mailreklamer Google Goo
 AdWords Google seo omta

**Bedre og mere
 omtale af
 din virksomhed**

chib pressebureau

klik www.chib.dk
 ring: 31 65 01 89

Gletcher Energiteknik -
70 22 48 89 · www.gletcher.dk

- Salg og service af varmepumper, køleanlæg, solpaneler og solfangere
- Solvarmepumpen EVI-Heat med markedes højeste COP værdi på 6
- Opstartsbesøg og årlige eftersyn
- Gør det selv hjælp, dimensionering og montagevejledning
- Gratis telefon- og emailrådgivning fra klimaskærm til varmekilde

Wildersgade 51
 1408 København K
 Tlf. 3295 9403 Fax. 3295 9409
 Mobil 2120 9404
 E-mail: elmebech@elmabech.dk
Henning Bech Frederiksen
 Rådgivende Civiløkonom, HD

Billige lån til
 bæredygtige formål

Kontakt Folkesparekassen
 eller JAK Andelskasse
 Østervrå, for at høre
 nærmere om
 ØKOLån.

Beplantning – Træpleje – Beskæring
 – Fældning – Hegn – Rådgivning
 – Pleje og vedligeholdelse

Anders Matthiessen
Anlægsgartnerfirma

Skudehavnsvej 17 A
 2100 København Ø
 Tlf. 35 26 70 38

Tjener dine penge noget formål?

Opret en rentefri indlånskonto i vores regnbueafdeling. Kontoformen giver mulighed for grønne og bæredygtige udlån indenfor miljø, kulturelle og sociale områder.

Regnbueafdelingens "etiske råd" varetages af Regnbueforeningen, der er en selvstændig forening.

Nærmere information:
 John Wismann – Andelskassen JAK Slagelse

Andelskassen J.A.K. Slagelse
 Løvegade 63, 4200 Slagelse
 Telefon 58 50 47 70

www.andelskassen-jak-slagelse.dk

ØKOlån Erhverv 5,5 %

Vi har afsat en pulje på 20 mio. kr. målrettet lån til virksomheder, der har behov for anlægsfinansiering og hvor mindst 75% af omsætningen er indenfor økologi eller bæredygtighed. Kontakt os for mere information om ØKOlån Erhverv.

Vi yder op til 2 mio. kr. som anlægslån. Renten er variabel og lånet ydes mod fuld sikkerhed og tegning af garantbeviser.

Beregningseksempel ØKOlån Erhverv: Anlægslån kr. 2.000.000. Rentesats: 5,5%. Løbetid: 10 år. Årlige omkostninger i % før skat (ÅOP): 5,7% p.a. Beregningsgrundlag for ÅOP: Stiftelsesprovision kr. 6.000. Der forudsættes ikke nye sikkerheder, men bestående sikkerheder. Tilbydes efter almindelig kreditvurdering. Tilbuddet er gældende indtil videre og Folkesparekassen kan ved ændring i markedet når som helst ændre eller stoppe tilbuddet. Lånet kan ikke anvendes til indfrielse/nedbringelse af eksisterende lån i Folkesparekassen.

Et bæredygtigt valg

JAK pengeinstitutter

JAK Andelskassen Østervraa

Vrængmosevej 1, 9750 Østervraa
Tlf.: 98 95 20 88 / Fax: 98 95 20 31
www.jak-oestervraa.dk
E-mail: jakjak@mail.dk
Åbningstid:
Mandag kl. 9.00 – 12.00
Torsdag kl. 13.30 – 16.00
Telefonisk henvendelse alle hverdage mellem
9.00 – 12.00

Foreningen af JAK pengeinstitutter

Herningvej 37, 8600 Silkeborg
Tlf. 24 98 86 81 / fax 86 81 13 75
Mail: andelskasseforeningen@jak.dk
Kontortid:
Mandag, tirsdag og onsdag
kl. 10.00 – 13.00
Torsdag kl. 14.00 – 17.30

Folkesparekassen, Silkeborg

Herningvej 37, Postboks 169,
8600 Silkeborg
www.folkesparekassen.dk
E-mail:
info@folkesparekassen.dk
Tlf.: 86 81 16 11/Fax: 86 81 13 75
Åbningstid:
mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparekassen, Odense

Dalumvej 11,
5250 Odense SV
Tlf.: 66 11 22 31/Fax: 65 91 62 31
www.folkesparekassen.dk
E-mail:
info@folkesparekassen.dk
Åbningstid:
Mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
Torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparekassen Aarhus

Frederiks Alle 43, 8000 Aarhus
Tlf. 86 13 51 00/ Fax 86 18 03 08
www.folkesparekassen.dk
E-mail:
info@folkesparekassen.dk
Åbningstid:
Mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
Torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparekassen Ebeltoft

Østeralle 8 A
8400 Ebeltoft
Tlf. 86 34 09 00/Fax 87 52 53 64
www.folkesparekassen.dk
E-mail:
info@folkesparekassen.dk
Åbningstid:
Mandag – onsdag kl. 9.30 – 13.00
Torsdag kl. 9.30 – 18.00
Fredag kl. 9.30 – 12.00

Andelskassen JAK, Slagelse

Løvegade 63, 4200 Slagelse
Tlf.: 32 65 00 01 / Fax: 58 50 12 57
www.ajak.dk
E-mail: info@ajak.dk
Kasseekspedition:
Mandag kl. 12.00 – 15.00
Tirsdag – fredag kl. 10.00 – 15.00
Telefontid:
Mandag kl. 12.00 – 16.00
Tirsdag – fredag kl. 10.00 – 16.00
Møde med rådgiver herudover aftales

Andelskassen JAK, Thisted

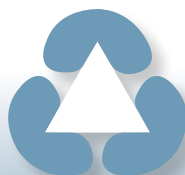
Frederiksgade 6,
7700 Thisted
Tlf.: 32 65 00 02
www.ajak.dk/thistedafdeling
E-mail: thisted@ajak.dk
Åbningstid:
Mandag kl. 10.00 – 12.00
Tirsdag kl. 10.00 – 16.00
Torsdag kl. 10.00 – 17.00
Fredag kl. 10.00 – 13.00

Andelskassen JAK, Morsø

Jernbanegade 9, 7900 Nykøbing Mors
Tlf.: 32 65 00 03
www.ajak.dk/morsafdeling
E-mail: mors@ajak.dk
Åbningstid:
Mandag kl. 13.30 – 15.30
Onsdag kl. 10.00 – 16.30
Fredag kl. 10.00 – 13.00 (kun udbetalings-
dage)
Telefonen åbner hver dag kl. 10.00

Andelskassen JAK, Brenderup

Brenderupvej 12, 5464 Brenderup
Tlf.: 32 65 00 04 / Fax: 64 44 13 64
www.ajak.dk/brenderupafdeling
E-mail: pej@ajak.dk
Åbningstid:
Torsdag kl. 18.30 – 19.30
Telefontid:
Mandag – onsdag kl. 10.00 – 12.00
Samt kl. 18.00 – 19.00

JAK Fonden

En fond der virker for JAKs tanker

- Rentefrie lån
- Fremme af humanitet, tolerance og næstekærlighed i teori og praksis

Donationer til fonden kan ske på mange måder. Bl.a. andels/garantibeviser der vil kunne udnyttes til at yde lavtforrentede lån til unge mennesker under uddannelse

www.jakdanmark.dk JAK på nettet

På "www.jakdanmark.dk" kan du få oplysninger om JAK DANMARK og JAKs lokale aktivitetsgrupper samt om JAK pengeinstitutterne. På Facebook kan du "synes om" JAK DANMARK - og her få de nyeste opdateringer om aktuelle begivenheder!

JAK DANMARK er talerøret over for offentligheden om bevægelsens langsigtede mål: Gennemførelse af det danske folks økonomiske frigørelse ved oprettelse af en rentefri samfundsbank. JAK DANMARK udgiver JAK bladet, der stiller tidens økonomiske problemer under debat og anviser nye veje og midler til at løse problemerne. De lokale aktivitetsgrupper i JAK varetager på det lokale plan oplysningsarbejdet om JAKs ideer om det rentefri samfund og støtter det til enhver tid værende praktiske arbejde. JAK pengeinstitutterne arbejder som et alternativt tilbud inden for den danske lovgivnings rammer på baggrund af JAKs ideer om et rentefrit økonomisk system.

JAK pengeinstitutternes væsentligste kendetegn er, at de er til for brugerne. Kernen i deres virke er en »rentefri afdeling«, hvor rentefri indlån giver mulighed for lavtforrentede udlån.

JAK kan ikke løse denne store opgave alene.

Vi indbyder derfor til en dialog med andre bevægelser, foreninger og organisationer – ligesom JAK opfordrer ethvert menneske til at overveje, om der er brug for tanker om økonomisk og menneskelig frigørelse.

JAK viser en vej og indbyder til samarbejde herom.

Medlemskab af JAK Danmark. Abonnement på JAK bladet

JAK Danmark – for menneskelig
og økonomisk frigørelse – ikke ved vold
– ikke ved kunstgreb – men ved jævn
sund fornuft.

Undertegnede ønsker at tegne medlemskab af
JAK Danmark og/eller abonnement på JAK bladet:

Sæt kryds ved det ønskede

- ☐ kr 400,00 for medlemskab af JAK Danmark, incl. JAK. bladet
- ☐ kr 225,00 for medlemskab af JAK Danmark, excl. JAK bladet
- ☐ kr 225,00 for pensionister, incl. JAK bladet
- ☐ kr 225,00 for studerende, incl. JAK bladet
- ☐ kr 200,00 for abonnement på JAK bladet uden medlemskab

Navn .....

Adresse .....

Postnr. og by .....

Dato .....

